

כפר ויאל

מאק: כפר ויאל יקב עטעס

אין מפני יעקב, וביני בניו נולדו בחר שציר, פן פיעקב, למעלה פתיב: "ויהי בני יעקב שנים עשר" וגו' (בראשית לה, כב), ומפרש לבסוף: "אלה בני יעקב אשר ילד לו בפני ארם. ויבא [יעקב] אל יצחק אביו" וגו' (בראשית לה, כו), הרי פרש בניו של יעקב ותיבן נולדו, פאשר עשה פבני עשו, ועתה פתיב: "אלה תלדות יעקב", בני בניו, שהיו שבועים, ותיבן נולדו, פיצר? יוסף פן שבוע עשרה שנה, ונתמנאו בו אחיו, ומתוך כך נבד יתנה מאת אחיו, והיו לו בנים בכזיב ובכעלם, שלה וסרן ורחל, ונתחלל תדבר שיוסף הויד מצוימה, ונולדו לו פמצרים מנשא ואפרים, ושלה יוסף בשכיל אביו וביחוד, עד שהיו שבועים, וכל זה התי צריך משה רבנו לקבל, שעל זה הוסיפו: "משבועים נאש ירדו אברהם" וגו' (דברים י, כב):

①
אלה ויאל

אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם:

④
אלה ויאל

אל אביו לרב דימי ואמרי לה לרב אריא ואמרי לה רב יוסף לרב דימי ואמרי לה לרב אריא ואמרי לה רב יוסף מ"ם דרא דאמר הכשיסין הן לו דכתיב חגור ורובך על ירך נבחר הדרך והדרך אל רב כותא למר בריה דרב חונא האי בדברי תורה כתיב אל אין מקרא יוצא מיד פשוטו איר כותא כר הניא בר חמני מדי שנין והוה גמירא ליה לכליה השלים ולא הוה דענא דאין מקרא יוצא מדי פשוטו עד השתא מאי קמיל דליגמר איניש והדר ליסבר:

②
אלה ויאל

(ג) אלה תולדות יעקב. ואלה של מולדום יעקב, אלה יסודיהם וגלגוליהם עד שנאו לכלל יסוד סיבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו', על ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים, זהו אחר יסוד פשוטו של מקרא להיות דבר דבר על פקניו (משלי כה יא). ומדרש אגדה דורש, תלה הכחוז מולדום יעקב ציוסף מפני כמה דברים, אחת שכל עמנו של יעקב לא עבד אלא לכן אלא צרחל ב, וסאה זיו איקוין של יוסף דומה לו. וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אקיו מנפש להרגו, וזה אקיו מנפש להרגו, וכן הרבה צבראשים רבה (פד ה 1 ט).

⑤
אלה ויאל
מחברת פ' עטעס ויאל
קמיל

[קמיל] רש"ם בן בתו ותלמידו של רש"י אדוה על ר"ה והיו בעיר רומנו כס"ש הראב"ד בספר הקבלה על ר"ת רבינו יעקב מוכרנו. וכ"כ במפתחות חמים דעים כוף הל' חמין פסקי דינין לר"נו שמואל מוכרנו הוא רש"ם. וכן כתב הרשב"ץ בתשובה ה"ג סי' רמ"ו רש"ם הוא ר"ש בר כאיר מוכרנו שהיה במקום רומנו וה בר פ' בתלמוד. והנה נעל מחרב בית דוד א"ה כו' ק"ה דהייב דרש"ם ור"ש כראינו תרי הוי:

③
אלה ויאל

(ב) אלה תלדות יעקב. וישליו ויבני אוקבי שקל" מה שקלמונו רבוחינו, כי אין מקרא יוצא מדי פשוטו. אף כי עשרה של חרף פאת לקמונו ולהודיענו בן מיתת הנפש ומהפדות ומהלכות והדינין על ידי אריכות הלשוני ועל ידי שלושים ושמים מיות של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי ועל ידי שלוש עשרה מיות של רבי ישמעאל. והראשונים מתוך חסידותם נתעסקו לנטות אחר התלשות, שהיו עקר, ומתוך כך לא תרגלו בעמק פשוטו של מקרא. וילפי שאמרנו תכמים: אל תרבו בניכם בהיותי (ע"פ ברכות כה, ב); וגם אמרו: העוסק במקרא, מדה ואינה מדה; העוסק בתלמוד, אין לה מדה גדולה מה (ע"פ ב"מ לג, א) - ומתוך כך לא תרגלו כל כך בפשוטן של מקראות, וכדאמרנו במסכת שבת: "הניא בר פקני מר שקני, וקרינו כלל פלמוניא, ולא הנה דענא דאין מקרא יוצא מדי פשוטו" (שבת סג, א). וגם רבנו שלמה, אבי אמי, מאיר עיני גולתה, שפרש תורה נביאים וכתובים, נתן לב" לפרש פשוטו של מקרא, ואף אני, שמואל בן רבי מאיר חתנו, זכר צדיק לבקרה, נתעסקתי עמו, ולפניו, ונתנה לי שאלו תיה לו פנאי, ויה צריך לצשות פרושים אמורים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום, ועתה יראו המשפלים מה שפרשו הראשונים: אלה תלדות יעקב. אלה מקראות ומאעוה שארעו ליעקב, והנה זה הכל הוא, כי כל "אלה תולדות" האמורים בהנהגה ובכתובים, יש מהם שפשוטים בני האדם, יש מהם רבים שפשוטים בני בנים, פאשר פרשתי ב"אלה תולדות גו" למעלה, בפרשת בראשית, פתיב: "ויהי נח פן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את נח ואת יפת" (בראשית ה, לב), ואחר כך מפרש פי העולם חסאוי, ונח מצא חן, ואתרי בן מפרש: "אלה תולדות נח" (בראשית ו, ט). בני בניו, היעד? כי שלושה בנים היו לו, וצנה הקדוש ברוך הוא להקניטם פתכה שנים עשר חזקת, ובצאתם: "וילדו להם בנים אתר המבול" (בראשית יא, א), עד שעוליס לשבעים פנים, שהיו שבועים אמות, בדכתיב: "מאלה נקדרו" וגו' (בראשית י, יח). וכן בעשר, פרשה ראשונה מפרש פני עשו שולדו לו במקום אביו, ואתרי בן: "וילד אל ארץ" וגו' (בראשית לו, ו). וישב לו בחר שציר, וכל הפרשה, וכתוב: "וילדו תלדות" עשו אביו ארם בחר שציר" (בראשית לו, ט), וכל פרשה, שנה זאחזח פני עשו, וישב עשו שציר שציר נולדו במקרא אביו ארם שקלדו אל

רש"ם פירש התורה בדרך פשט וברב ריש פ' ויטב שאמר לרש"י מר זקנו לפרש פ' יותר פשוט ואמר לו רש"י שהוה בדעתו לעשותו. ונרפם ספר קרן שמואל פ' לפירושו: רשב"ם לא היה כגביה עינו. ופעם היה רוצה לעלות בקרן שהיו בו סוס ופרר ונודמן שם אהיו רבינו הם ואמר לו שא מרום עניך סוס ומרד לקראתך. הגהות מדכי סוף עירורי:

⑥
אלה ויאל

(ה) וישמעו. יש מדרשי אגדה רבים וכבר סדרום רבוחינו על מכוונם צבראשים רבה ונשאר מדרשות, ואני לא נלתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המייסנת דברי המקרא דבר דבר על פקניו (משלי כה יא):

⑦
אלה ויאל
נלכה דותינה
לנפש לך נכלי דמות שימתון זהס ז. ולפי פשוטו שס מקום הוא, ואין מקרא יוצא מדי פשוטו:

מ.טו: "כי גוב גנכתי מארץ העברים" מובנת יותר לפי הסבר רשב"ם.

כספא וידי' גי' טו: 18

להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הברזית ואני יורע איזה מהן תחילה כשרוא אומר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך

26

כספא וידי' גי' טו: 18

וא"ר יוחנן שמשון דן את ישראל כאביהם שבשמים שנאמר דן דין עמו כארד וגו'

27

כספא וידי' גי' טו: 18

(ט) גור ארניה יהודה. כמ"ל: "והנה קפיד אריות" (שופטים יח). הנער קרוי גור, כדכתיב: "בתוך קפדים רבמה גוריה" (יחזקאל יטב). לפי שהיא קל וגבוה יותר מארנה וכן. משיל את יהודה לגור אריות כ"ל. משנה קני עליה. אמה, יהודה בניו, לאחר שעליה מלשון סרף באמות, והכרע והשפכ כ"ל בעיר, לא יבוא אוב להחריף ולחזק מלשון סרף. והו עקר פשוטו. בני פסילו של יהודה. והתפרשו במכירת יוסף. לא ידע קשטה של פסוק ולא בחלוק טעמים קל"א:

28

כספא וידי' גי' טו: 18

ט שלטון יהי בשרוא ובסופא יתרבא מלפא מדבית יהודה ארי מדין קטלא פרי נפשן סלקתא יגוה ישרי בתקוף פאריא וכליחא וליח מלכו דתועוצעה:

29

כספא וידי' גי' טו: 18

לכן חייבים לומר שביקורת רשב"ם בפירושו לתורה איננה מכוונת נגד הגמרא או נגד האוספים הקלאסיים של מדרשים. הוא רק קובל על החלטותיהם של פרשנים בני דורו ובני הדורות הסמוכים (שרק חלק מפירושים אלו שרדו עד ימינו) להכניס הסברים מדרשיים לתוך פירושים שאמורים לשקף את פשוטו של מקרא. נכון שמדרש הוא תקף וחשוב, אבל לדעת רשב"ם חשוב גם להבחין בין פשט ודרש ולא לערבב בין התחומים. כזכור גם רשב"ם פסק במדרש והסביר מדרשים בתוך פירושו לגמרא וגם בניסוח אחרות, לדוגמה כשביקשו ממנו הסבר. אבל הוא מצהיר בצורה ברורה שהוא יימנע מלעסוק במדרש בפירושו לתורה.

30

כספא וידי' גי' טו: 18

א (א) פראשית פרא אלהים. יבנה הששקלים" פי על דברי רבותינו וירושתיקים בניו נאמתיים. וזהו האמור במסכת שפת: "הוינא פר פמני סר שנין, ולא ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו" (שבת סא). ועקר ההקבלות וההדגשות יוצאין מיתור המקראות או משני הלשון, שהקטב פשוטו של מקרא בלשון שכוליו ללמד הימנו עקר הדרשה. כמו: "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב). ודרשו חכמים באברהם. מאריכות הלשון. שלא היה צריך לכתוב "בהבראם" (ב"ר יט). עתה אפשר פירוש הראשונים בפסוק זה, להודיע לבני אדם למה לא ראיתי לפרש פתומים. יש מפרשים: בראשונה ברא אלהים את השמים ואת הארץ. אי אפשר לומר פן, שהיו תמים קדמתי: "ויהי אלהים מרחפת על פני המים" (בראשית א.ב). ועוד, שאין כותב כאן בראשונה. אלא "בראשית" דבוק הוא א. כמו: "ויהי ראשית ממלכתו בכל" (בראשית י). והתפרש כמו: "תחלת דבר ה' בהושע" (הושע א.ב). קלומר בתחלת ברא אלהים את השמים, קלומר בטרם ברא שמים וארץ. "הארץ היתה תהו ובהו והושך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים" (שם). נמצא שהמים נבראו בתחלה. גם זה קבל" שפן לא היה לו לכתוב: "והארץ היתה תהו ובהו". שפאחר שצוין לא נבראת", לא היה לו לקרואה ארץ קדם יצירת המים. מאחר שהמים קדמי. אך זה הוא עקר פשוטו לפי דרך המקראות. שרגיל להקדים ולפרש דבר שאין צריך בשביל דבר הנזכר לפניו במקום אחר. כדכתיב: "שם ונתם ונתת" (בראשית טו). וכתוב: "נתם הוא אבי כנען". אלא מפני שכתב לפניו: "אזרזר כנען", ואלו לא פרש תחלה מי כנען. לא היינו יודעין למה קולו נח. וישיבב את בנתה פילגש אביו וישמע ישראל" (בראשית לה.ב). למה נכתב כאן: "וישמע ישראל"? ותלוא לא נכתב כאן שדבר יעקב מאומה על ראונו. אלא" לפי שבשעת ספירתו אמר: "פתח פמים אל תותר" פי עליית משכבי אביו או חלפת יציעי עזרה" (בראשית מט.ד).

(טו) ויאמר עוד אלהים אל משה. לא נאה שיקראו אותי בשמי בכל דבריהם, פשים שאין קודים הפלכים בשמם. אלא: ה' אלהי אבותיכם וגו'. שהיא לשון ארנות ופלקות. פשים שאוקרים למלכים: "יהי המלך" (ש"א יבר). "המלך צנו ובר" (ש"א כא.ג). זה שמי לעלם. אהיה, האמור בפסוק ראשון: וזה זכרי. ה' האמור בפסוק שני. שהוא לשון מלכות. ובענין הזה מקדיין את הפלכים ולא בשמם. ומה שכתב ב"ה, אפשר בא"ח ב"ש: עפ"ת דפגית וה"ף תצמ"ץ פתח"ף דגמ"ף תפא"ף מצמ"ץ מצפ"ץ פמ"ף שירפ"י מפ"ק ל"יף ל"ם י"ץ עפ"ץ בתק"י. והו עקר עמק פשוטו של מקראות הללו, ואין מבלין אותם אלא לצנועים:

20

כספא וידי' גי' טו: 18

(טו) לאות על ידך. לפי עמק פשוטו. יהיה לה לזכרון סמיו, פאלו פתוב על ידך. בענין: "שימני כחוקם על לך" (שה"ש תו).

21

כספא וידי' גי' טו: 18

יש מעמיקים בלשון המשם לומר כי נישא ונחלש מהיעקב. לסיכך קראו נשה. דומה לו נשאה נבחרת ויו לנשים (וימיה לא ל) שהנשים כחן חש.

22

כספא וידי' גי' טו: 18

מעמיק לשון המשם דרשו וישקדו ויבכו. אע"פ שהיו שופטים. נתגללו דחטים זה על זה. מפני שהיו בשר אחר:

23

כספא וידי' גי' טו: 18

כא ידעו ויבנו יודעי שקלא פי לא פאתי לפרש הלכות. אף על פי שהם עקר, כמו שפראשתי בבראשית פי מיתור המקראות ושמיין ההגדות וההקבלות. ומקצתן ימצאו בפרושי ופנו שלמה אבי אמי וכו' צדיק לברכה. ואני לפרש פשוטן של מקראות פאתי, ואפשר מדיין והקבלות לפי דרך ארץ. ואף על פי כן ההקבלות עקר. כמו שאמרו רבותינו: הלכה עוקרת (משנה' [מקרא] (טוטה טו,א):

24

כספא וידי' גי' טו: 18

(טו) ויאמר פי יד על פס זה וגו'. לכן אני קורא עם המזבח "ה' נסי" (שמות יטו). וקמת שם אדם בשמו "אליעזר" (שמות יז). או "עמנו אל" (ישיעה ז). שהרי הרים הקדוש ברוך הוא את ידו על פסא ונשבע פי מלחמה לו בעמלק מחר יר. וקמת "פי אשא אל שמים ידי" (דברים לב.ט). והו עקר פשוטו. ויש מפרשים: בשעתה יד וזקן על פסא יה. שעה פסא מלכי ישראל. אז תהיה מלחמה בעמלק. ואין נראה קלל בצניי. ש"י תהיה יד. קנה לו לומר. אבל למעלה הוא מוסב. כמו שפראשתי. ופראשתי: שתי [יד] על פס יה:

25

כספא וידי' גי' טו: 18

כספא וידי' גי' טו: 18

אותו יום פרעה המבקש את נפש וְהַמְלִישִׁים³⁸ בְּדָחִיב לְעִיל: "וַיִּמָּת כֶּלֶךְ מִצְרַיִם" (שמות ב,כג), אַחַר פְּרִיזתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה:

כ"ו וְאֵת הַמִּצְרַיִם הַזֶּה

וַיִּקְבַּר אֹתוֹ. הַקְּבֹרָה בְּבִדְוֹ (סוטה יד.)
רַבִּי יִצְחָק אֲמַר: הוּא קָבַר אֶת עַמּוֹ,

פ"א פ"א

כ"ז וְאֵת הַמִּצְרַיִם הַזֶּה

עֵינִיד לִנְכַח יְבִיעוּ שֶׁהֵרָב ז'ל פִּשְׁפֵּשׁ וְלֹא מֵלֵא טַעַם לְחֹמְרוֹת חֶמֶן אֲשֶׁר הַחֲמִירָה תּוֹרָה וְרו"ל טַיִם מִשְׁאֵר אִיסוּרִין עַל פִּי הַפִּשְׁטָה וְהַדִּין וְהוֹלֵךְ לְסוּמָךְ עַמּוֹ עַל כְּרַמּוֹ כִּי הַחֶמֶן רַמּוֹ לִילֵה"ר כַּמְכוּאֵר הֵטֵב בְּדַבְרֵיו וְנִמְלָא שֶׁהֵרָב שֶׁל הַחֶמֶן הוּא הַפִּשְׁטָה כִּי כָל הַחֲמֹמְרוֹת הֵאלוּ לְעוֹרֵר הָאָדָם לְהִרְדֵּק לְהַסְרִיק מֵאֵד מֵאֵד מֵאֵד וְלַחֲפֹשׁ בְּחֹרֵי וְסוּרֵי לְבֹו אֵשׁ שֶׁמֶן דְּבַר גִּמְלָא כּוֹ לְמַסַּר לְכַעֲרוֹ וְלִסְרַפּוֹ בְּאֵשׁ הַסּוּרָה וְלִהְיוֹת מֵאֵד בְּכָל יְרֵאָה וְכָל מֵלֵא כּוֹלֵי הָאֵי וְאוּלַי יַעֲלֵל מַמְנוֹ:

כ"ח וְאֵת הַמִּצְרַיִם הַזֶּה

א פִּשְׁטָה. הַתּוֹרָה הוּא כְּמוֹ גִּיף הַמְלַבֵּישׁ לְנַפְשׁוֹ, וְכִמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַבִּינֵי הָאֲרָזִי וְצ"ל דְּהוּוּ שְׁאֵמְרֵהּ וְזוֹ הֵן גִּיפֵי תּוֹרָה וְאִמְרוּ גִיפֵי הַלְבוּשׁ דְּהוּוּ כְּמוֹ הַגּוֹף וְהַסּוּד כְּמוֹ הַנֶּפֶשׁ. וְאִשְׁמַר כִּי הַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה לַמִּים חֵיץ הַמִּים רַמּוֹ לְפִשְׁטָה וְחֵיץ רַמּוֹ לְטוֹד. וְיִישׁ בְּגַבֵּם יִין יֵצֵא סוּד וְיִין גִּימַט' סוּד. וְיִישׁ שְׁאֵמְרֵהּ כִּי אֵינִי בְּתוֹרָה כִּי אֵם פִּשְׁטָה לֵיטֵב עַלִּיהֶוּ בְּתוֹרַת הַקְּדוּשָׁה, וְזוֹ רַמּוֹ טַעַם כַּחֲלָב לְבָבִם טַעַם אוֹתוֹת פִּשְׁטָה כִּי הַאֲמִיר דְּתוֹרָה הִיא פִּשְׁטָה דְּיוֹקָא טַעַם כַּחֲלָב לְבָבִם, וְיִישׁ שְׁאֵינּוּ מֵאֵמִין בְּסוּד אֵלֵא פִּשְׁטָה רַמּוֹ דְּרַשׁ הוּא ר"ת פִּרְד וְעַלִּין נִאֲמַר כְּסוּס כְּפִרִי אֵין הִבִּין כִּי הַתּוֹרָה הִיא פִּרְד'ס הוּא חִיטֵר טַעַם וְנִשְׁאֵר פִּרְד וְדוּיֵיק.

פ"ב פ"ב

וְכִינִינֵלֵם כִּי מִהֲרִיז ז'ל כִּי מִכְּהֵן יָדוּ מִמֶּה כַּחַם וְז'ל רַבִּינֵי הַנֶּפֶשׁ ז'ל לְהֵאֵר מִוֵּהוּ כִּי בְּהַיּוֹב לֵבֵן כִּינּוּ רַבִּינֵי שְׁמוּאֵל וְסִקְרִינוּ ז'ל חֶמֶן לֹו מִי אֲהֵב אֵילֵי אֵינִי בְּלִמָּה וְזֶקֶן קוֹס וְרַחֵן בְּכִינּוֹן כְּפִיר וְסִלְמוֹד מִמֵּי קְרִיָּהֵם שֶׁם הַנֶּעֱנֵס כִּי כִּסֵּל בְּתוֹרָה חוֹן מוֹס. וְכֵן עֵבֶה וְיֵעֶב אֵלֵינוּ כַּמְחִיבֵם הַכֵּל לֹא רַחֵסוּ וְלִמְדוּ וְכֵן וְאִמַּר לֹו הַבִּין כְּפִירֵם בְּטוֹב כִּי אֵין לֹו רַשׁוֹת עוֹד לְעַבֵּד עַכְל. וְלֹא וְלִמְדוּ קְדוּשָׁתוֹ וְהוֹקֵף נְדוּלָתוֹ שֶׁלֹא רַחֵס כֵּן לְעוֹדֵנוּ הוּ לְלִמְדוֹ עַד דְּסִקְלָה רַשׁוּתָא וְיִדַע טַעַם רַשׁוּתָא רַחֵס לֹאס וְאֵין לְהִרְדֵּק:

וְכַמְעַתָּה מִפֶּסֶד קְדוּשָׁה רַבִּי מוֹפְלֵג טַקְלָה מְרַבּוּ דְרַשׁ'י הַתַּעֲנִיָּה הַרְיָג טַעֲנִיָּה קוֹדֵשׁ שְׂכַחַת סִירוֹשׁ הַסּוּרָה. וְהִיֵּה לְחֹמֵר רִיט נִכְדוּ מִסֵּ בְּסִירָה אֲדוּנִי וְקָנִי כְּסִ'ם אֵף אֵינִי אֲעִבֵּה זֹאת. אֲכַל סִירוֹשׁ הַתְּהִלָּה לִיֵּת בְּחַיִּי כִּי לֹא חוֹבֵל עִסוּבוֹ. וְעַתָּה רַחֵסוּ כַּסְפֵּי מֵאִמֵּר הַתְּנִיָּה לְהַרְמִיעַ שְׂמִירָהּ בְּלִיבְרַנְסִירָה שֶׁנֶּה תִּנּוֹן אֲשֶׁר בְּהוֹף הַסֵּפֶר הַמִּנּוֹשׁ הַכִּיֹּה מַעֲבִיב מִתְּקוּבֵל גְּדוֹל פִּלְא וְהַפְלֵא. וְתַכְלֵל הַתְּנִיָּה נִרְאֵה בְּרַשׁוּי כַּחַם סִירוֹשׁוֹ ע"ס הַסּוּד וְיִישׁ עֲבָדֵינוּ רַחֵן עֵילֵהֵן וְלִכֵּן הַתַּעֲנִיָּה תְּרִיג טַעֲנִיָּה וְנִשְׁכַּח לְבִיטוּ ע"ס אֲמַר לֹו אֲחִינּוֹ וכו'. וְהַמְקוּבֵל הוּא הַתְּסִיד מִהַרְיָה נִהֲמֵן בְּרַשׁוּתָא ז'ל שְׂבִילָה לְעַבְדֵי לְעַבְדֵי וְהַלֵּךְ עַל קָבַר רַשׁ'י ז'ל וְשִׁעָה כִּינּוֹס הַרְסִיקוֹת עַד כְּגוֹלוֹ לֹו סוּד מִ'ס רַשׁ'י וְהִתְנַחֵלוּ הוֹסוּ אֲחוּ עַמּוֹ לְמִוֹר אֵינִי סוּדוֹת עֵילִינּוֹת ע"ס בְּרַחֲבוֹבוֹ:

כ"ט וְאֵת הַמִּצְרַיִם הַזֶּה

אֲתוֹ. כְּמוֹ אֲפוֹ, עַמּוֹ, כְּלוֹמַר ק אֲלִינוּ:

לְפִיכֵף הַקְּדוּשָׁה וְיִשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹא תִתְמַה כִּי בְּרַחוּף שֶׁהוֹכִיחוּ עַל כֵּף בְּסוּף יָמָיו. וְכֵן בְּכַמֵּה מְקוּמוֹת. עַם כֵּל הַתְּפִירָה הַזֹּאת שֶׁל מְלֹאכֶת שֵׁשֶׁה יָמִים הַקְּדוּשָׁה מִשֶׁה רַבְגוּי, לְטַרֵשׁ לֵךְ מִה שְׁאֵמֵר הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא בְּשַׁעֲתָה מִפֶּן הוֹרָה: "וְכֹבֵד אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ" (שְׁמוֹת כ"ז): "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" (שְׁמוֹת כ"י). וְהוּוּ שְׁקִיבֵי: "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֵר יוֹם הַשְּׁלִישִׁי" (בְּרַאשִׁית א,לא), אוֹתוֹ שֵׁשִׁיטֵי שֶׁהוּוּ אֲמִיר שֵׁשֶׁה יָמִים שְׁאֵמֵר הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא בְּמִפְנֵי הוֹרָה, לְכֵף אֲמִיר לְהֵם מִשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל, לְהוֹדִיעֵם כִּי דְבַר הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא אֲמַת'ס: וְכִי אֲמַם סְבוּרִים שֶׁהוֹעֵלֵם הוֹרָה כֵּל הַיָּמִים בְּגוּי כְּמוֹ שְׁאֵמֵם רֹאִים אוֹתוֹ עֲבָשִׁי מֵלֵא כֵּל טוֹכִי? לֹא הִיָּה כֵן, אֵלֵא: "בְּרַאשִׁית כָּבֵד אֱלֹהִים" וְגו'. כְּלוֹמֵר בְּתַחֲלַת בְּרִיאַת שְׁמַיִם וָאָרֶץ, כְּלוֹמֵר בְּצַח שְׁמִירָהוּ כְּרִי' שְׁמַיִם הַעֲלִינִים יִי הַתְּאָרֵץ. הֵן זְמַן מְרַבֵּה הֵן זְמַן מוֹעֵט³⁹, אִו (ב) וְהַתְּאָרֵץ חִיָּתָה. הַבְּנִינָה כְּבִר':

פ"ג פ"ג

וְתֵלֶךְ לְדַרְשׁ. לְמִים מִרְכּוֹ שֶׁל הַסֵּם:

פ"ד פ"ד

לְדַרְשׁ אֶת ה' אֵל הַבְּרִיאִים שְׁבִאוֹתָן הַיָּמִים⁴⁰, בְּדָחִיב: "לְדַרְשׁ אֶת ה' מֵאֲחֻז"י" (מִלֵּא כב,ו): וְדָחִיב: "כִּי לְבֹא אֵלֵי הַסֵּם לְדַרְשׁ אֱלֹהִים" (שְׁמוֹת יח,ט):

כ"ד וְאֵת הַמִּצְרַיִם הַזֶּה

אִישׁ. זֶה גְּבִירָתוֹ ע, שְׁנֵאֲמַר (דְּמֵל ע כ"א) וְהֵאֵם בְּגִירָתוֹ:

פ"ה פ"ה

(טו) וְיִמְצָאוּהוּ אִישׁ וְהָיָה חַיָּה וְגו'. לְהַגִּיד חֲשִׁיבוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף נִכְסָה זֶה, שֶׁלֹא רָצָה לְחַזֵּר לְאִכּוֹ, כִּשְׁלֵא מְצָאם בְּשִׁמְךָ, אֵלֵא בְּקִשְׁם עַד שְׁמִצָּאם, וְאֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׁתַּתְּקַנְאִים בּוֹ, הַלֵּךְ וּבְקִשְׁם, כְּמוֹ שְׁאֵמֵר לֹו אֲכִינּוּ: "וְהַשְׁבִּי דְבַר" (בְּרַאשִׁית לז,יז):

כ"ה וְאֵת הַמִּצְרַיִם הַזֶּה

(יג) שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֲבָרִים. דַּחַן וְאֲבִירִם, הַס הַסְהוּמִירוֹ מִן הַמֶּן:

פ"ו פ"ו

(יט) כִּי מִתּוֹ כָּל הָאֲנָשִׁים. מִי הַס, דַּחַן וְאֲבִירִם. חִיִּים הִיוּ, אֵלֵא שִׁירְדוּ מִנְכַּסֵּיהֶם ה, וְהַעֲנִי חֲשׁוֹב כַּמֵּת:

פ"ז פ"ז

(כג) וַיְהִי בְּיָמֵים רַבִּיבִים הֵהֵם. לְאֲמֵר שֶׁהֵרָג מִשֶׁה אֶת הַמְּצֹרִי, וּבְקִשׁ פְּרַעַה כֶּלֶךְ מִצְרַיִם לְחַיָּה אֶת מִשֶׁה, וְיִבְרַח מִקְּנִי, עַד שֶׁהִיָּה עֲתִי⁴¹ כֵּן שְׁמוּנִים שְׂנֵה לְשִׁעֵר הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא עַמּוֹ, וְיִמָּת עַמּוֹ כֶּלֶךְ [מְצֹרִים] שְׁהִיָּה מְבַקֵּשׁ לְהַרְגוֹ, וְיִשְׂרָאֵל נִאֲחָזוּ עַד עַמּוֹ⁴², וְרַחַת הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא בְּעֵינֵים⁴³, "מִלִּשָׁה הִיָּה רַחַת אֶת עֲצוֹן" וְגו' (שְׁמוֹת ג, א). וְנִרְאֵה לֹו הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא, וְעִזָּהוּ לְשׁוֹב לְמִצְרַיִם, וְלֹא הִיָּה מִשֶׁה רַחַתוֹ, כִּי הִיָּה מִתְּבִירָה, עַד שְׁאֵמֵר לֹו הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא: "כִּי מִתּוֹ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשׁוֹ" (שְׁמוֹת ד,ט), זֶה פְּרַעַה שְׁמַת⁴⁴, וְלְכֵף הוּא אוֹמֵר: "וַיִּמָּת כֶּלֶךְ מִצְרַיִם", לְהַעֲרִיב עַל מִה שְׁאֵמֵר הַקְּדוּשָׁה בְּרִיף הוּא: "כִּי מִתּוֹ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים" וְגו' (שְׁמוֹת ד,ט), כְּמוֹ: "וְחַם הוּא אֲבִי הַנְּצוֹן" (בְּרַאשִׁית טו,ח):

פ"ח פ"ח

(יט) וַיִּאֲמַר ה' אֵל מִשֶׁה בְּמִדְבַּר. שְׁתַּחֲבִיב שֶׁם בְּכַרְחוֹ מִפְּנֵי פְּרַעַה, וְלִשְׁב בְּמִדְבַּר. בְּדָחִיב: "וַיִּבְרַח מִשֶׁה מִפְּנֵי פְּרַעַה וַיִּשְׁב בְּאֶרֶץ מִדְבַּר" (שְׁמוֹת כ,ט), וְעַתָּה אֲמַר לֹו בְּמִדְבַּר, שׁוּב כִּי מִתּוֹ